

ստոր՝ որչափ որ ուներ Ռուսիոյն ալ, ոկզքէն մինչեւ վերջ, քանի մը բան միայն ի բաց առեալ եւ քանի մը վճիռներու տեղափոխութեամբն՝ որ անշուշտ սկզբնազգիին թերթներէն խառնուելովն եղած է (Տմն. I ագ. 26, 15—28, 7): Ասոր ալ վերջն երկու յաւելումն կայ՝ այլեւայլ վճիռներով: Երրորդ մասն երկու շարք է վերջ վճիռներու, որոնց առաջինը (I ագ. 30, 10—31, 1) հրատարակած է I ագարթ. Թ. եւ Թ. V. գարոյը երկու ձեռնագիրներէն, եւ կը պակի Ջ. գարու եւ հնագոյն ձեռնագրաց մէկն է: Երկրորդ մասն մին է՝ Թ. V. գարու ուրիշ ձեռնագիր մը ի վերջ խորագիր-տեղեկութիւն մը կը կցէ այս վճռոց՝ յայտնելով որ — ուրիշ հեղինակէ մին եւն եւ յետոյ առնուած՝ երկրորդ շարքը (I ագ. 31, 1—10) ըստ Գիլգեմալայի կ'երեւայ թէ երկրորդ մասին յաւելումաց մէկ կտորն ըլլալու է:

Ինչպէս կը տեսնուի՝ ամբողջ հաւաքածոյն բաւական խառնակ բան մըն է: Սակայն, ինչպէս կը նշանակէ իշխալ գիտնականը (p. XXXII ff.) «յայտնի կը տեսնուի որ երկու հոգի, եւ այն՝ մէկը միւսէն անկախ»՝ աշխատած են Վեջատոսի վճիռներն ստորեւերէն փոխադրելու. որոնց մին՝ ինչպէս առաջին մօքսի խորագիրն ալ կը ցուցնէ («Բանը ըստեւսէ կամ՝ ըստաւսէ»), միայն ընտրելու եւ ծաղկաբոյր ընելու դիտաւորութիւն ունէր, երկրորդը՝ բուն թարգմանելու ամբողջը. կամ մին թարգմանած է եւ միւսն անկէ հատրտոր կ'ազատէ: Սակայն երրորդ մ'այս երկու զատ գործերը խառնակած ըլլալու է՝ միեւնոյն գործոյն ամբողջութիւն համարելով կամ նոյն գործքին երկու զատ զատ մասեր, եւ այսպէս ջրով ջրով բերած է, ամբողջ երկրորդ հաւաքումն ալ խորագրին մէջ «Երկրորդ, գիրք անունանելով: Ջիւրոյ եւ իցէ այս խառնակ լինակը հաճեալ երեւցած է եւ յաճախ կարգացում, ինչպէս կը վկայեն բազմաթիւ պատմական Տնտիքներ հաճեալ ձեռնագիրներն՝ որոնք միեւնոյն նախատիպ օրինակէ մըն են, թէ եւ. ոչ բուն ուղղակի սկզբնադրէն, ինչպէս աղտաղուութիւնը կը ցուցնեն:

Երբեւ թարգմանիչ երկու ասորիներն ալ «մեծ գովութեան մ'արժանի չեն», ոչ միայն անով որ թարգմանելու ատեն ամենեւին հոգ տարած չեն ճշգրտեան, եւ ոչ դիտաւորութիւնունեցած հաւատարմով փոխադրիչ ըլլալու: Չուս իմաստն առած

սովորաբար՝ աշխատած են իմաստնալից եւ խրատական խօսքեր տալ իրենց ընթերցողաց առջեւ, ծայրէ ծայր քրիստոնէական դուռով, աւելցրելով յաճախ խօսքեր Ս. Գրոց եւ նմաններ. այնպէս որ յաճախ դժուարին է որոշել թէ որ վճիռն յոյն եւ ոչլ բնագրաց որուն կը համապատասխանէ: Սակայն շատ բան ալ հին աղտաղուութիւն է միայն, ըլլայ ասորւոյն ըլլայ իրեն յոյն բնագրին:

Ասորականին մասին եղած այլեւայլ ուրիշ քննութիւնները գծախտարար այժմ՝ առանձն չունին: Ուստի գրուածքն որ ընդհանրապէս Սեքստոսի գործոյն մասին է, այնչափ գովութիւն չի գտներ գիտնականներէն, եւ արդէն բաւական հին է: Բաղձալի էր Ա. Ռիսէլի գրուածքն ունենալ, որ շատ ժամանակ չէ լոյս տեսած է, եւ որ՝ ենթադրելով նշանաւոր ասորագէտին միւս գործերէն ալ՝ կարեւոր իհետեւ կրնար պարունակել եւ անկի լուսաւորութիւն տալ շատ բանի: Սակայն ուղղակի ասորի բնագրին մասին ըլլալով գործը՝ գոնէ մեզի համար երկրորդական նշանակութիւն ունենալու է միայն, քանի որ՝ ինչպէս Համեմատութեանց մէջ տեսանք հայերէնը շուրի ուղղակի կ'աւ Վասորոյն հետ: Հաստ ցանցաւս են դէպքեր՝ երբ հայերէնն ասորերէնին համաձայնի՝ շեղելով բոլոր միւսներէն, հազիւ մէկ երկու տեղ միայն: Աստիք եւ բազմաթիւ ուրիշ մանրամասնութիւնքն արդէն իշխեցին Համեմատութեանց մէջ: Է. Թ. Յ.

(Ըստ-Նախիկէ):

Թ Ղ Ր Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

“ԱՐԱՐԱՆԱՆԱ ՈՒՑԻ ՀԵՏԵՆԸՆԵՐԵՐԻ”

ԱՐԱՐԱՆԱՆԱՆԱ

(Նամակ Թիֆլիսից):

Այժմանապատին շայն յայտարար.

Այս օրերս՝ քաղաքիս բացակայ լինելու ժամանակ, մեր ամէն աղիւռ ու ըստի գործերի «առաջադիմութեան», նախանձանիցիք՝ օրգան, «Մշակը» ամիս 10ին իւր 190* համարով, ըստ «աւանդական, սովորութեան, բմահաճել է դարձեալ պատուել ինձ ի յիշողութիւններով, որ թարգմանի յիշողներով, առատօրէն թափելով իւր բարենախառն զգացումներ ջրախառն մարդը՝ «Ամսօրնայ Հանդիսիդ. 9—10* թուի մէջ լոյս տեսած յօդուածին առթիւ. յօդուած, որ այս դէպքում ժողովրդական առածի՝ «վերցրած փայտի», ասեւ նմանուեցաւ...

1 M. Ott, Sprüche des Philosophen Sextus, 1. Գրքս «Rothweill» III, 1883, pp. 1 ff. Գրքի ընդմիջակէ գովութեամբ չի խօսիր այս գրութեան նկատմամբ. (ստիք p. IV, XXXIV—VI.)

2 V. Rassel, Die syrische Uebersetzung der Sektussentenzen, ի թերթի Zeitschrift f. wiss. Theol. XXXVIII (1895) p. 617—30, XXXIV, 568—624, եւ ասանէին:

3 Տես «Հանգեւ Ամիս», 1900, Թ. 9—10 տպագրութեան. Երես 284:

1 Gildem. p. XXXII մտադիր կ'ընէ որ աստիք իրնային առնուած ըլլալ այն գրքերէն որ Վասորոյ քով ի չէին ձեռնառած ասոր անուն, եւ կը յիշէ հետեւեւորները. Երկրորդ տ. իր Գրոց ցանկին մէջ գտնատի կ'ընծայէ Գիրք՝ Սիրապու Աստուծոյ, — Բրեւ. Թածգ. Թ. 12155՝ Ը. գարու ձեռնագիր մը (Wright, 935) ուն քաղաւաճներ ի «Գովոյն Գիտութեան, զոր գրեալը զնոյնքն որ հնամասնագ առնելը ցանկան, բայց ոչ ասանէ՝ զոր ասանէ, եւ յորտ է լինի բան զնոյնքն» որ կ'աւելցնէ ժամանակաւոր լինելը: Ակամայ կը յիշեցնէ այս «Թուլիք Գիտաստայ» ի վիճակին Մարց Եղեցիակ Թ. 1686 ձեռնագրին նման խորագրով կ'աւորէ՝ «Թուլիք Գիտաստայի ցարկին, խորագրուած Կարեւորանցէ, զոր վերջ յիշեցնէր ասանց որովհէ կ'աւելալու թէ ինչ բան է այն: — Բրեւ. Թածգ. Թ. 14612 ձեռնագրի, որ Ա. կամ Է. գարեւն է (Wright, p. 687) ուն վճիռներ Գիտաստայի «Վարդապետութեան» Գրքէն: Աշքի կը զարեւն այն պարագան որ չիշխ այսպէս կամ իրարմ Կարգադիտութեան, Է նաեւ հայերէնին խորագիրը՝ ինչպէս ասանք:

